

1. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ_ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 30/04/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 30/04/2022

Σελίδα: 4

Innews ΑΕ - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>



100 ΕΡΕΥΝΑ **Εκθεση** ΤΟ ΒΗΜΑ

Τα πολύτιμα εκθέματα της έκθεσης του **MIET** για την εκπαίδευση επί Τουρκοκρατίας «παντρεύονται» ιδανικά με το ιδιαίτερο περιβάλλον του παλαιού Χρηματιστηρίου



Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΗΣ ΜΑΡΙΛΕΝΑΣ ΑΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ

Αλήθεια, πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα από την Αλωση μέχρι την Επανάσταση; Μεγάλο το ερώτημα και σίγουρα όχι ρητορικό. Δεν έχει άλλωστε αποδειχθεί από την ιστορική έρευνα ότι τα θρυλικά «κρυφά σχολεία» ήταν ένας μύθος; Μια νέα έκθεση που διοργανώνει το **Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (MIET)** έρχεται να απαντήσει λοιπόν στο ερώτημα το οποίο αποδεικνύεται πολύ πιο σύνθετο απ' ό,τι φαντάζεται κανείς.

Το ενδιαφέρον αυτής της έκθεσης είναι πολλαπλό, αρχής γενομένης από το κέλυφος που τη στεγάζει. Πρόκειται για το παλαιό Χρηματιστήριο επί της οδού Πεσμαζόγλου 1, το οποίο χτίστηκε το 1881, το είχε εντάξει ο Χαρίλαος Τρικούπης στο πρόγραμμα της ανασυγκρότησης του νεότερου Ελληνικού Κράτους και είναι ανακαινισμένο και συντηρημένο εδώ και δυο δεκαετίες περίπου, αλλά ελάχιστα γνωρίζουν την ύπαρξή του. Μετά την πρώτη έκκληση από τον κομφορτί και το μεγαλείο αυτού του κτιρίου έρχεται αντιμετώπιση με την έκθεση «Πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα από την Αλωση μέχρι την Επανάσταση» (1453-1821), η οποία είναι εξίσου κομψή και προσεγμένη σε κάθε λεπτομέρεια της παρουσιάσής της δίχως να στερείται περιχομιένου, την εξέλιξη της εκπαίδευσης και του αλφαριθμητισμού στην Ελλάδα. Ο γενικός συντονιστής της ανήκει στη μεταβατική διευθύντρια του **MIET** από τον Ιούνιο του 2021 Ασπασία Λούβη και σε αυτήν γίνεται παρουσίαση επιλεγμένων εκθεμάτων από το Ιστορικό Παλαιογραφικό Αρχείο του **MIET** δίπλα σε σπάνια βιβλία από τις σημαντικότερες βιβλιοθήκες της Αθήνας (Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, Εθνική

και Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Μουσείο Μπενάκη, Ωνάσειος Βιβλιοθήκη, Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών) ενώ κυριαρχούν οι σύγχρονες διαδραστικές εφαρμογές όπως η οθόνη που σου επιτρέπει να γράφεις το όνομά σου όπως οι μαθητές της εποχής για να το δεις να προβάλλεται στον τοίχο ή να ξεφυλλίσεις βιβλία και σχολικά εγχειρίδια, τα λεγόμενα «μαθηματάρια» (ένος «πρόδρομος» του λυσσαριού) με τη βοήθεια μιας οθόνης αφής.

Ο ρόλος της Εκκλησίας

Μαθαίνουμε όμως επί της ουσίας; Η παρουσία της Εκκλησίας στον χώρο της εκπαίδευσης υπήρξε αδιάλειπτη και τα εκκλησιαστικά κείμενα χρησιμοποιήθηκαν ευρέως για την εκμάθηση της ανάγνωσης. Η Εκκλησία είναι η κεφαλή που θα ιδρύσει σχολεία σε κάθε Επισκοπή και Μητρόπολη της δικαιοδοσίας της από τα τέλη του 16ου αιώνα, το λεγόμενο «κοινό σχολείο», σε ομάδες 10-15 μαθητών που διδάσκονται από τον δάσκαλο-κληρικό ή μοναχό στο σπίτι του ή στην ύπαιθρο. Εκείνοι είναι που μαθαίνουν στους μαθητές – γιατί βέβαια στην πλειονότητα είναι αγόρια – τα «κολοβογράμματα» (αυτά που από παράφραση έγιναν τα γνωστά σε όλους κολυβογράμματα), δηλαδή στοιχειώδη ανάγνωση και γραφή. Από εκεί στο «ελληνικόν σχολείον» για να εξοικειωθούν με την αρχαία ελληνική γλώσσα και μετά στις ανώτερες σχολές από τον 17ο αιώνα και μετά οι οποίες ιδρύθηκαν από εύπορους Έλληνες της Διασποράς, εκκλησιαστικούς παράγοντες, φαναριώτες ηγεμόνες, συντηχίες και κοινότητες. Σταδιακά εισάγεται η έννοια του «νεωτερικού σχολείου» από κληρικούς και λαϊκούς διανοούμενους σπουδασμένους στη Δύση, τα μαθήμα-

Το **Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης** παρουσιάζει τους τρόπους με τους οποίους μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα μετά την πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας



Ενα από τα βιβλία της έκθεσης. Οι μύθοι του Αισώπου μαζί με τη Χριστοφεία του Αντωνίου του Βυζαντίου σε έκδοση του 1818

i

«Πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα από την Αλωση μέχρι την Επανάσταση (1453-1821)» στο παλαιό Χρηματιστήριο, Πεσμαζόγλου 1. Εως τις 30/6.

τα εμπλουτίζονται, ιδρύονται σχολεία, βιβλιοθήκες και εκδίδονται βιβλία. Ο δρόμος για την ελευθερία έχει ανοίξει καθώς η παιδεία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγέννηση της Ελλάδας.

Τα τρία «E» για την επιτυχία

Όπως θα πει η Ασπασία Λούβη, η συγκεκριμένη διοργάνωση βασίζεται στα τρία απαραίτητα «E», «έρευνα, έκθεση και στο τέλος η έκδοση». Την έρευνα της συγκεκριμένης έκθεσης ανέλαβαν οι Αγαμέμνων Τσελίκας, «ο οποίος έχει μελετήσει τα μαθηματάρια όσο κανένας άλλος» ως τώως επικεφαλής του Παλαιογραφικού Αρχείου του **MIET**, ο Ικάρος Μαντούβαλος και η Χριστίνα Κόσουβα. Τη μουσειογραφική μελέτη ανέλαβε ο Σπύρος Νάσινας, ο οποίος όντως πέτυχε κάτι δύσκολο, όπως το περιγράφει η κυρία Λούβη: «Ούτε το δυνατό κτίριο ανταγωνίζεται την έκθεση αλλά ούτε και η έκθεση "οβήνει" το κτίριο».

Η ίδια η θεματική της θεωρήθηκε ιδανική «ώστε να ανοίξει ο δρόμος της επαφής του **MIET** με το ευρύ κοινό σε ένα εξαιρετικά τεκμηριωμένο και επιστημονικά άψογο πλαίσιο, δίχως εκπτώσεις στα κριτήρια αυστηρότητας όσον αφορά την επιλογή και την τεκμηρίωση. Γι' αυτό και αυτές οι δράσεις χρειάζονται πολλή προσοχή και μελέτη πριν βγουν προς τα έξω. Αυτό που βλέπετε είναι ένα δείγμα αυτού που θα ακολουθήσει με στόχο την υψηλή ποιότητα».

Ο σχεδιασμός του MIET

Όσο για τα γενικότερα σχέδια του **Μορφωτικού Ίδρυματος της Εθνικής Τραπέζης**, το οποίο πέρασε μια περίοδο αναταράξεων και απέκτησε νέο ΔΣ στα τέλη του 2019: «Το **MIET** βρίσκεται στο μεταίχμιο κάποιων αλλαγών που θα ελεγά ότι θα σφραγίσουν τον υπόλοιπο μισό αιώνα της ζωής του. Θα συνεχίσει να εκδίδει μη ευπώλητα βιβλία γιατί εκεί έγκειται η προσφορά προς την κοινωνία. Το **MIET** είναι ένας θησαυρός παρακαταθηκών για την τέχνη και την παιδεία. Τι έχουμε εμείς που είναι πραγματικά ανεκμετάλλευτο; Είναι τα αρχεία του **ΕΛΙΑ** μαζί με του **MIET**, και μια νέα στροφή θα ήταν μια συνεργασία με πανεπιστήμια, ελληνικά και γιατί όχι και ξένα, για την προώθηση της έρευνας σε συγκεκριμένους τομείς».

Σχετικά με τις εκδοτικές εκθέσεις που διοργανώνει τακτικά το **MIET** με έμφαση στη ζωγραφική, συγκεκριμένα τα σχέδια και τη χαρακτική; «Να συνεχίσουμε αυτό που γίνονταν, αν και το κάνουν καλύτερα άλλοι φορείς, όπως ας πούμε η **Εθνική Πινακοθήκη** ή και οι γκαλερί. Εμείς είμαστε ένα κέντρο έρευνας και πολιτισμού που θέλουμε να ανοίξουμε τα μάτια σε ένα ευρύτερο κοινό για την αξία της τέχνης με αφορμή έναν καλλιτέχνη. Τίποτα απ' ό,τι γίνονταν δεν θα μείνει πίσω αλλά πρέπει να κοιτάξουμε και προς άλλες κατευθύνσεις, και αυτό είναι απλώς ένα δείγμα της επόμενης ημέρας: να εστιάζουμε στην ποιότητα την οποία αντιλαμβάνεται η ελίτ του πνεύματος προσπαθώντας να διαδώσουμε αυτή τη γνώση στο ευρύ κοινό».